

J 2001-ben alapította Böszörményi Zoltán Irodalmi Jelen

A Nyugati Jelen irodalmi melléklete. Megjelenik havonta — II. évfolyam 9. szám 2002. július

Szerkeszti: HUDY ÁRPÁD — München
Munkatársak: Irházi János — Arad,
Karácsonyi Zsolt — Kolozsvár

http://ij.nyugatijelen.com
ij@nyugatijelen.com
Anyagaink utánközlése csak a forrás megjelölésével

Magyar színház született Aradon!

Megszakadt hagyomány

Rosszkor születtem – mondogatta keserű perceiben két világ-háborút átélő apám, míg nagyapám azzal helyesbítette, hogy csak rossz helyre.

Ezek a szavak kamaszéveimben nekem is gyakran eszembe jutottak, hiszen jómagam is átvészelttem gyermekként a szónyegbombázást, s az utána következő hét, vagy ki tudja hány szűk esztendőt.

A gyermekkor nem sok kellemes emléke közé sorolhatom a színházi előadásokat. Apám nyomdai művezetőként a plakátokért tiszteletjegyet kapott a színháztól. 1947-et írtunk, s a háború alatt szétszéledt hivatásos aradi magyar társulatból a népi demokrácia már csak a népszínházi státuszt hagyta jóvá. Így is születtek emlékezetes előadások. Számomra nem Ibsen és Gorkij drámái, hanem a Gül baba című Huszka operett maradt emlékezetes, mégpedig

egy vasárnap délutáni gyermek-előadás okán. Benkő György, a népszerű táncoskomikus ugyanis a jó hangulatú és a közönség összetételéhez igazodó előadásban egy kis improvizációt is megengedett magának és leszólt a színpadról: „Péter, ma megint nem etted meg a krumplicevest.” Véletlenül éppen telitalálat volt. Izgatottan kérdeztem a nénémet, vajon honnan tudja.

E ripacszkodásnak tűnő rögtönzés jóvoltából örökre a szívembe zártam a színházat. Pedig akkor már nem sokáig járhattam a matinékra. 1948 nyarán jött az államosítás, s a színházak újonnan kinevezett vezérigazgatója „kirakatvizsgára” kötelezte az aradi társulatot. Már ez sem volt zökkenőmentes (Asztalos Sándor a Fekete macska című darabját adták elő), de a szóbeli vizsgán a szovjet drámairodalomból nem jeleskedtek a színtársulat tagjai. A politikai szeminárium (!) pedig az utolsó csepp volt a pohárban.

(Folytatása a 8. oldalon)

Csordás Gábor Ciheres

ökölnyi hajcsomó az utcakövön
egy férfin fekete kabát
egy horpadt sárga autó felfele jön
egy falon színházi plakát

a kezében ébenfekete mappa
vérszín betűkkel FALSTAFF írva rá
szálat ereszt a mállott vakolatba
a ferde zápor tükröt gyűr alá

kinmaradt függönyként kurtán csápol
kovája tűnő lángokat csíhol
érctükröt gyűr alá a ferde zápor

mint hajlatokban lappangó moha
mint matatás a rádióan amikor
bemondja pont hogy nem voltunk soha

Hommage a Pascal

ha az atya függőleges
és a fiú vízszintes
és egyik sem hosszabb a másikkal azaz
egyformán végtelenek
akkor a szent lélek
mindkettőjünkkel 45 fokos szöveget zár be
ők pedig egyenként rövidebbek
együttösen viszont hosszabbak nála

Csordás Gábor két versét Javítások Rontások, a budapesti Noran Könyvkiadónál 2002-ben megjelent kötetéből vettük.

Markó Béla

Radnóti Miklós

Dobogj, doboj csak, versem, mindhalálig
s halál után is nőj a föld alatt,
a férgenek utálatos falat
a hexameter, s dúsán lakomázik

a kínzott testből valahány, időtlen
időig megmarad a keserű
írónnal írt, ehetetlen betű,
míg édes húsunk szétmállik a földben,

és romló szájunk végképp elfelejti
az otthon nyelvét, honnan messze úztek,
a lelkét mennybe, versét sírba rejti

ki menne még, s már nem tud tovább menni,
az este jó, a társak ködbe tűnnek,
s a pannon dombok dermedten fekszenek

Mesterszonett

A pannon dombok dermedten fekszenek,
s nem hűti mégsem véretem a fagy,
mennyei Isten, milyen messze vagy,
ki látni engedted fájó szemünknek,

mit jobb lett volna setétbe takarni,
hogy romlik minden, s hullnak díszei,
nyugodna már a szív, de színleli,
hogy melledből tán éppen most szakad ki,

úgy dobban, úgy ver, úgy ég, úgy hevül,
hogy verseidnek ritmusát kövesse,
s egy fázó ország gyűljön föl a versre,

szabad lehessen, éljen emberül,
szólhasson, hogyha jobb tavaszra vágyik!
Dobogj, doboj csak, versem, mindhalálig!

A fenti két szonett Markó Béla Költők koszorúja című verskötetében, 2002-ben, a csíkszeredai Pallas-Akadémia Kiadónál jelent meg.

Ez a kis csupaszív társaság elbűvölte a Nyugati Jelen udvarát „táblás házként” megtöltő közönséget

„A Dunánál, mely múlt, jelen s jövő...”

Irodalmi műhely – sátorban

PONGRÁCZ P. MÁRIA

Németország, Ulm, 2002 július. Hatalmas plakátok hirdetik a nemzetközi Duna-fesztivál jel-szavát: „DONAU TRAUMFLUSS NACH EUROPA” – A Duna az álmok folyója Európa felé. A múltóságát teljesen homályos folyó parti ösvényein kavargó a tarka tömeg. Németország legkülönbözőbb vidékeiről, Magyarországról, Szerbiából, Szlovákiából, Romániából érkeztek a hagyományos ünnepségre meghívottak és turisták ezrei. Fények gyúltak a Dunán. Tutajos csónakok eveztek a vizen, a fáklyák lángja megfűrdött a kék Dunában, a tűzijáték csillagokat szórt az ég-re és vízre. Ezernyi csillag hullott alá és emelkedett ismét a magasba. A vándorló svábok hazatértek. A múltnak tisztelegtek s

talán arra gondoltak, hogy nagy és békés harmóniában fog végre újjászülni a vén Európa.

Furcsán, kissé bizarrul keveredett minden ebben az ünnepségben, mely a vásári játékok és a szent búcsúk, a cirkuszi mutatványok és népi mulatságok „díszlete” között adott helyet a szép szó üzenetének...

A Heinrich Böll Alapítvány, a Frauenakademie (a Nők Akadémiája) indítványozására irodalmi sátrat telepített a sajátos nemzeti étellektől illatozó bódék, a kézművesek kirakós vásárának asztalai közé. A közelből cigányzene szól, az emberek egy-egy korsó sör vagy pohár bor mellett vígnak. Kíváncsi vagyok az irodalomra? Az említett sátorban pedig minden napra meghirdettek egy-két előadás estét.

Az első délután a miénk. Három temesvári író: Podlipny Annemarie, Persem Loretta és jómagam fogunk először megbirkózni a lehetetlennel: megízlelni a szép szavakat az ünneplő, szórakozó tömeggel. Furcsán érzem magam, kétség és bizonytalanság vesz erőt rajtam, amikor elfoglalom a helyemet a sátorban díszelgő asztalnál. A nézőtér váratlanul megtelik hallgatókkal. Gesa Krauss, a Nők Akadémiájának vezetője köszönt bennünket. Érdeklődő, barátságos tekintetekkel találkozom. A sátor otthonosnak tűnik. A vázákban napraforgó virít, mellette, fonott kosárban számacca, alma és más gyümölcs... (A Heinrich Böll Alapítvány a „Zöldek” programját vallja magáénak, s a természet szépségét hirdeti minden megnyilvánuláson, még

akkor is, ha történetesen irodalomról van szó). Amikor rám kerül a sor, szinte ösztönösen magyarul kezdem a felolvasást. Néhány mondat az egész, de azt szeretném, ha itt, Ulmban is megízlelnék anyanyelvünket. A fogadtatás kedvező. Ezután jön a német változat – most már a teljes novella, a Die Fidele Vendel Schara (Vidám Vendel Sára), a kitűnő fordító, a temesvári Scharf Erika tolmácsolásában. Többek között ő fordította németre Sütő András Anyám könyvű álmot ígér című regényét is.

Megtapsolják. Két kolleganóm is osztozik a sikerben. Közben kíváncsiskodók néznek be a sátorba, van, aki belepottyant néhány eurót egy üvegserlegbe, és cserében elvisz egy-egy könyvet. A mi könyveinket.

(Folytatása a 7. oldalon)

„Ott tartok épp ma, hogy veletek...”

Jelképesen Morvay László csukott tűzománc szárnyasoltára díszíti a Nagyváradi Ady Társaság által megjelentetett versantológiát. A szerkesztő, Gittai István, tömör bevezetőjéből értesülhetünk a kötet címének – *Váradynon* – eredetéről és átfogó képet kaphatunk Nagyváradi '70-es, '80-as, '90-es évekbeli szellemi életéről, az Ady Körbe tartozó írók, költők közös eredményeiről. S mindezt a szerény egyszerűséggel, de az önmegmutatás természetes vágyával és a csukott szárnyasoltár hívogató titokzosságával, amely az egész kötetet jellemzi. A kötet huszonnégy szerzője nemcsak nemzedéki hovatarozásában különbözik. Más-más foglalkozást, életvitelt, világlátást, eseményeket vallanak magukénak, ám a költészet szeretete és ismerete, a versben gondolkodás és a költőtársakra való kíváncsiság kétségtelenül közös bennük. Többségük önálló kötetben is bemutatkozott már (Tüzes Bálint, Morvay László, Farkas Antal, Dénes László, Szűcs László, Stecz László, Szőke Mária, Goron Sándor, Fried Noémi-Lujza, Nagyálmos Ildikó), jónéhányuk mögött már több verseskötet is áll (Fabián Sándor, Gittai István, Körössi P. József, Zudor János, Barabás Zoltán, Kinde Annamária), mégis fontosnak tartják, hogy „egymásban fűrösszék meg arcukat”, hiszen a *Váradynon* nem az első közös fellépése a nagyváradi tollforgatóknak (gondolunk itt a *Péntek esti szabadságunk* című antológiára). Összetartozásukat, váradiságukat szíviesen vállalják fel ilyenformán is tudatosan ápolva A Holnap (1908, 1909) és a Tíz Tűz (1939) antológiák teremtette, mélyen gyökerező irodalmi hagyományt, amely kez-

detben tükrözte, később megszabta Várad szellemiségét, s amelynek komoly szerepe volt a város irodalmi életének folytonosságában. Az idősek és a középkorúak mellett helyet kapott a kötetben a nemrégiben debütált vagy a mostanában induló fiatal poéták egész sora (a fentebb említettek kivételével ide sorolható még Hunyadi Mátyás, T. Szabó Edit, Sall László, Ferenc Zolt, Szálinger Balázs), s így teljesedett ki a versgyűjtemény kerekdedsége, tematikus, formai és hangulati sokszínűsége. Szerencsés kézzel, meleg emberséggel és egymás egyéniségének maradéktalan tiszteletben tartásával válogattak itt a szerzők és a szerkesztő, mert ahány megszólaló, annyiféle költői világ, az élet, az ember, az identitás, a közösség, a természet, a társadalom, a halál és a szerelem annyiféle megközelítése. Hangulatában, formájában is mást-mást hoz minden költemény: a pátosztól az iróniáig, a népdal és a haiku egyszerűségétől a limerick nonszensz-játékosságáig, a dal és a rondó zártságán át a szabadverses lüktető áradásáig ívelnek a versek, de a változatosság mögött mindig ott munkál a műgond, a forma és a tartalom egységére való törekvés, azaz a komolyan vett költészet. Tekintélyes terjedelmű és önkritikus igényességgel összeállított gyűjteményt vehet kezébe az olvasó, aki, ha szereti a verset, bizvást talál kedvére valót, mihelyt ezt a csukott szárnyasoltárt nyitogatni kezdi. A subjektivitástól, természetesen jelen írás szerzője sem szabadulhatott, amikor az öt megszólító versekből összeválogatott egy csokorra valót ízelítőül.

RUJA ILDIKÓ

Nagyálmos Ildikó

A bordalhoz mellékelném, csak úgy szabadon

„Vendég lakik testemben.
Kettőnk életmódja nem azonos egészen:
egyikünk mindig részeg,
a másik józan és rendkívül éber.
Ittasan bóbiskolva avagy ébren,
Nagyokat szoktunk nevetni egymáson
s beszélgetünk, bár látom,
nem ért engem, ahogy én sem értem.”

(Tao Jüan-Ming)

Jaj, Istenem, magamba szerettem napokig elnézem, ahogy a gáztűzhely előtt sürgök-forgok, kavaram a rántást mártást készítek, ágyat vetek, puhát, paplanost kitakarít, olvas, másra mos, tesz-vesz előttem zenét hallgat, rájön, hogy felnöttem gondolatban, s mily szép az élet sötét oldalain mosolyogni, ha már zoknit stoppolni nem érdemes valódi meséket tud, igazi legendákat, hol nemcsak a hős, de a hősnő is lázad, mellém ül átlát rajtam, szemtelenül dörgölözik hozzám vonzódom én is, nem azért, de hoznám neki minden kincsemet, s szeretném megölni még ma ha lehet, vagy elfutni előle, mert alig várom, hogy süthessenek, főzhessek én is a konyhában, sürgöjek forogjak a kályha előtt, kavarak rántást, megfelelő meséket mondassak a nagy hallgatóságnak, szíveket áldoznak a hétfejű sárkánynak, s magamnak főképp mert ugye szeretem, nem ölhetem meg a másik életem ő okosabb, s előbb rántja elő a kést, döfi egyenesen oda ahová én.

T. Szabó Edit

Kell

Hát hiszed-e már, hú társam a „jai”-ban, hiszed-e már, hogyan hinni is szabad, hogyan nem sebzik már karcosra a torkod a mindig visszanyelt igaz szavak, hogyan kimondhatóvá szelődült a félsz is, s ha vad erővel feltör az öröm – nem kell összeránduló testtel várni a szigor korbácsát sápadt bőrödön... Nem a te hibád, hogyan nem mersz hinni	feltétel nélkül, mindent feladón hisz negyedszázadnyi léted megérezte negyedszázadnyi hazugság-hatalom. Úgy akartál bízni, de hited tükrét kétely tördeli. Nehéz tantárggyá nemesült az élet. Huszonöt évnyi aljasság piszkából Szépet, valót kellene menteni. Nincs bizonyosság, Remény van csupán s fájdalma a meggyaláztatásnak. Temesvár, Bukarest után keresni értelmét a sok mártír-halálnak.
--	--

Farkas Antal

Várad Song

a rhédey parkban délután
meggyilkolt három akáca áll
mit áll, lehet csak mímelik
üveg testükből vér folyik
a rhédey parkban délután
a rhédey parkban délután
öreg anyóka misére jár
mit jár, már csak ha elviszik
kápolna romba őz lakik
a rhédey parkban délután
a rhédey parkban délután
kifestett kalapban múzsa vár
mit vár, rohanva eltűnik
rozsdás tócsákból ég iszik
a rhédey parkban...

Tüzes Bálint

Metamorfózis

mióta
átléptél fényen
másokén és enyémen
benne dobansz ím
borban – kenyérből

Dénes László

Apollinaire-parafrazisok

kitépnék magamból hangszál
mert ősz vagyok és félhalott
s nem viraszt már közöttünk a lelked
és ránk nem hajol már tudhatod
remegve térdpelel a szélben
mint mérget hajtott őszi réten
a kikericsok – kékek és lilák
gyümölcs kell nékem nem virág
midőn kioltja nyár hevét a láz
s elhagyjuk bőszen gőzölögve
e halni kész földet mindörökre
ha nem vagyunk a rúd amelyhez
a csillagok vannak kikötve
lám átölelt a csönd –
hiába küldtem utánad csókra csókot
rózsa-rózsélangot virágos álmat
lesz-e oly idő mi szerelmet visszahozna
míg elfut a Mirabeau-híd alatt a Szajna
s elborít derékig tűnt szeretők
álmos szemek szép kezek avarja?
odeur du temp – ő idő szaga
szétszattan poharam sose látlak
hú hitvesként követ az árnyad
kacajod fölzeng a szürke égig
s életem lassan megmérgeződik

Goron Sándor

Utolsó töredék

a fák lombja
zizzenést vet
az érkezőre
nincsen hajnal
csak hullámzó
szürkeség és
zuhanó sötét
madarak vijjogása
szárnycsattogása
festi bizarrá
a csöndet
gyümölcsök
hullnak a földre
illatos ízükben
lassú elmúlás érik
szomját nem oltó
forrás bugyborékol
a veti szét
aprócska hajkait
kábulatot lehel ki
s kert mert ez
a kert a kertek
kérte elvezet
egy másik kertbe
ahol Thanatosz
muzsikál

Stecz László

Csend

anyám zajlik a Körössel
apám temeti magát
szánalmas
koporsószeg-barát
szemben félig félreismerés
a megnyúlt üveg-arc
(hátrad mögött)
Nap lesütötte fél szemed
túl lila félhomály
csak gyűlik apró
fájdalmával az idő
kicsit ellep belőle
önnön belső csendje

Zudor János

Végrendelet

Süt a Hold.
Itt rövidesen
mindennek
vége szakad.
Úgy éltem
mint rövid
szóban az egyetlen
magánhangzó.
Innen is
azonban
kiköltözöm.
Mindenem
a Holdé
legyen.

Mióta a körülmények sajátos alakulása folytán arra kényszerült, hogy egyedül éljen az idegen városban, egyre kevésbé szerette, ha megzavarták önként vállalt magányát. Nem tudott, nem is akart megbarátkozni ezekkel a különös, idegen emberekkel. A színészeket egyértelműen külön fajnak tartotta, akik nemcsak teljesen öntörvényűek, de törvényszerűen mindenben mások, mint a többi – nagyjából normális, vagy legalábbis elfogadhatóan szédült – embertársa.

Nem is tudta így utólag megmagyarázni magának, miért, hogyan került a színházba, ő, akit soha életében nem érdekelt igazán más, csak az irodalom, a zene és a politika. A szorongató helyzet, amelybe részben önhibájából jutott, munkanélkülisége, a fásultság, amely hatalmába kerítette, a politikai titkosrendőrség állandó zaklatásai, a túl sűrűn visszavisszatérő házkutatások, talán a remény, hogy ott messze nyugtot lel... Nem is tudta... Jött az ajánlat, jelentkezett, felvették.

Amikor először ült be a sугólyukba, furcsa elégtételt érzett. Az izgatottságot elnyomta benne egy különös biztonságérzet; valamiféle belső kényszer hatására hitte, hogy itt nem találhatnák rá Azok. A sугólyuk huzatos, poros sötétje olyan volt, mint egy földalatti üreg, mintha egy kicsit illegalitásba vonult volna az ember. Nem látták az arcát és ő sem látta a nézőtérén összeverődött sokféle, kíváncsi, gonosz, vagy megszállott, rajongó arcot. A színpadon mozgó alakok is bábbá lényegültek át, úgy érezte, csak az fontos, amit ő mond, míg azok cernán rángatott figurákként támolyognak fel-alá a döngő deszkákon.

A sугólyuk felől minden másként látszik, a színpad csak poros padló; előadások után gyakran elmerengett a dohos szagú kellékek, ronggyá viselt cafrangos ruhák, a hamis ékszerek talmi csillogásán, azokon a néha igazán szánalomra méltó lényeken, akik ezeket magukra öltve, képesek voltak, akár pillanatokra is elhinni, hogy egy igazi világot teremtenek. Olyanok voltak, mint a szentjánosbogarak. Este csillogtak, de ha reggelente a próbákön tüzetesen megszemlélte arcukat, csak sápadt fáradtság, üresség, az erőltetett, hamis felsőbbrendűség tudata látszott rajtuk. Többnyire műveletlenek, agresszívak voltak, érzelmeiket, akárcsak mozdulataikat az ösztönösség uralta, fegyelmezetlenek voltak, és úgy tűnt, állandóan, mindenütt színházat játszanak. Néhányukat mégis kedvelte, és volt egy közöttük, akiről akkor nem is sejtette, hogy ő lesz számára a nagy Szerelem.

Csak az olvasópróbákat szerette, hiszen ilyenkor kevésbé tudott előtörni belőlük a mesterkéeltség, csak kószolgatták a szöveget, amit még nem gyilkolt le a fennhéjázó átalkotni vágyás, amelynek semmi köze nem volt az alkotóhoz, sem az alkotáshoz, még nem facsarta nyomorékká a mondanivalót a többnyire egzaltált rendezők "sajátos koncepciója". Magában megrendezte, elképzelt és eljátszotta a darabot, amelyről tudta: később úgyis végig kell néznie, amint megcsönkítják, megszégyenítik, megsemmisítik.

A rendezők többsége órával a kezében dolgozott és percmutatóra húzott a darabból. Nem számított mit, mennyit, csak férjen be az időbe. Szerencse, hogy többnyire zenés vígjátékok voltak műsoron, nem bírta volna elviselni, ha szeme láttára ölik meg Shakespeare-t, Molière-t vagy Racine-t.

Réthy Emese

A bemutató

Egy idő múlva, a próbák után hazafele menet, gyakran rajtakapta magát, hogy az épp műsoron levő darab valamelyik slágerét dúdolgatja. Ez biztos jele volt annak, hogy lassan megbarátkozik a világgal, amely mindenképpen fogva tartotta; hiába lázadzott ellene, hiába bírálta, nem volt képes úgy gyűlölni, mint szerette volna.

A villamoson aztán többnyire kiszakadt ebből a hangulatból. Betegesen irtózott az idegen emberek fizikai közelségétől, az izzadt testek érintésétől, undorodott a szagoktól. Útközben végig arra kellett figyelnie, hogyan tartsa magától minél távolabb ezt az izzadtságsgú, zajos, toladó világot.

Hét megállót utazott a lakásáig, többnyire nem talált ülőhelyet, megszokta, hogy a hátsó ablakhoz lapuljon, így elkerülhette a fel- és leszállók tolongását. A tovarobogó kockaköveket szemlélte, elmélázott az út menti fakoronák fura alakzatain és megjegyzésekkel illette magában az arra járókat. Megbírálta a nők öltözékét, kritikus szemmel méregette a tovasiető férfiakat, néha intgetett a villamost bámuló gyermekeknek, s végtelenül boldoggá tette, ha visszaintettek. Így soha nem érezte igazán a félórányi villamosút hosszát, egy pillanatnak tűnt az egész, mintha egy groteszk mesevilágon repült volna át. Ha egyedül lehet, legszívesebben órákig körbe villamosozott volna a városban.

Panellakása kicsi volt, kellemes és patikatisztaságú. Ritkán csöngetett be hozzá valaki, akkor sem nyitott mindig ajtót. Előfordult, hogy a telefont is kihúzta ritka, csöndes szabad délutánjain, megfőzte a kávéját, s az ablak előtt álló fenyőfára néző asztalon könyökölt; időnként úgy tett, mintha olvasna, de csak merengett, bámulta a madarakat, figyelte a kinti világ apró, idegen zajait. Voltak barátságos és ellenséges zajok, kellemesek és zavaróak, de állandó párhuzamukból olyan színpompás hangverseny állt össze, hogy órákig elhallgatta. Számára ez a világ csak színek és hangok egyvelege volt, s csupán azokat szerette közülük, amelyekhez nem volt köze.

Ez a kicsiny, egy személyre szabott lakás emlékeztette a sугólyukra. Ugyanolyan biztonságosnak érezte, s ugyanolyan neveltes volt az ablakból szemlélni a látszatoktól rabul ejtett, neveltes világot, mintha csak színpadra bámult volna az ember.

Az első bemutató után nem akart hátramenni a próba-terembe az ünnepségre. Nem kívánta a pezsgőt, sem az

ékítményektől hemzseggő, de ízetlen szendvicseket és embereket. Haza szeretett volna menni, végigzötykölődni a villamossal az utcai lámpák mesevilágán, otthon teát főzni és Villont olvasni a sárga éjjeli lámpa tompított fényénél. Ám közölték vele, hogy a protokoll kötelező, hát kényszeredett mosollyal hátraballagott.

A próbaterem nagy volt és szellős, mégis teljesen átította már a dohányfüst és a színésznők parfümjének nehéz szaga, már az ajtóban arcul ütötte a hangos, visongó nevetés, kiabálás, a pohárcsörömpölés zaja. Belépett és az ajtó mellé húzódott. Az igazgató önelégülten szónokolt, gratulált, lelkendezett, dicséretekkkel árasztott el mindenkit. Őt nem említette meg.

– Tényleg nem vettek észre semmit? – töprengett, a magányhoz szokott emberek módján, egyedül, félhangosan szólva önmagához. A színészek közül szinte senki nem tudta a szövegét, a bemutató számára olyan volt, mintha egyedül játszotta volna el az egész darabot.

Valóban csak bábok mozogtak a színpadon, a szöveget ő mondta a sötétebből, a rejtett kuckó belsejéből, az ő hangja vált mélylé, magassá, vidámmá, zokogóvá, fényesedett és tompult, ő, csak ő beszélt egyedül, és lám, senki sem vette észre!

A gondolat elégtétellel töltötte el. Már nem bánta, hogy felé nyújtottak egy teli pezsgőspoharat s valaki hozzákocintotta a sajátját: – Egészségedre! Később felkérték táncolni, de nem tudta, kivel táncol, csak a szöveg zengett benne, újból és újból elisméltelte magában a végszavakat, a válaszokat, eldúldolt egy-egy dallamsort: játszott, de most csak magának. Aztán órákig ült csendesen a sarokban, nézte a forgó, támolygó, nevető emberekveleget, bele-beleszimatolt a sűrű levegőbe, érkeiben lassan elmosódtak a parfüm, izzadtság és dohánybűz közötti határok.

Éjfél után véget ért a mulatság, hazafele szívárogtak a mulatozók, odajött hozzá az öltöztető és megkérte, segítsen rendet rakni. Igen, gondolta, ez a páriák dolga. Nem emlékezett, hogyan került kezébe a seprű, amely egyszerre csak energikus mozdulatokkal meglendült és az ajtó irányába hajította előtte a szemetet. A primadonna belépőjét dúdolgatva nyúlt a lapátért. A terem már tiszta volt és üres, a nyitott ablakon beáramló levegő kimosta a szagokat. Az ablak előtti utcalámpa sárgás fénye gőzölgő teaként ömlött be a terembe, végigfolyt a falakon és szétterült a padlón. A sarkon csörömpölve fordult be a hazainduló mesevillamos.

SZEGED, 1996.

Kiss Tünde

(Számozott versek)

4.
Őszintén és meztelen,
mert semmim sincs
Ó Istenem!
semmim sincs!

Egyszerűen
esztelen
a legszebb álmom kegyetlen,
kegyetlen, mert esztelen!

Nincsen semmim Istenem,
hogy rongyos lelkem elrejtsem:
—kitapossa az érzélem—

26.
üvölnünk kell,
hogy ne robbanjon
szét a fejünk,

mikor magunkból
lenyesegetünk,
s szemünk előtt
fogy a lelkünk.

27.
Felnevelem az életem
a halálra,
úgy nevelem,
hogy senki se lássa.

28.
Szükségem van rád
mint a malomra a szélnek,

ha beszélek hozzád,
legyen ki felfogja,
ki értse.

34.
Vigyázok rád,
álmodban fogom
mindkét kezéd
s nem számít már reggel
ha nem vagyok ott veled.
Hisz jobb így,
nehogy börtönnek találd
fáradt tekintetemet,
s ne tudd meg te soha,
hogy van ki így szeret.

35.
Ha rám nézel
a borult ég

is megégeti arcom
a vér kiszívárog fejemből,
mint másból a verejték,
kezem remegni kezd,
megnémulok,
s percek alatt buta leszek,
még csak nem is szép.

58.
Kételyek csak azokban ébrednek,
akik gondolkoznak,
de nem eleget.

69.
félek, mint fél a sötét
a biztonságától,
de ha te félsz az egészen más,
én kettőnk helyett
leszek bátor.

Kisvárdra XIV - Próféta a pácban

Mielőtt bárki azt hinné, hogy a magyarországi Kisvárdán tizennegyedik alkalommal megrendezett *Határon Túli Magyar Színházak Fesztiválja* pácba jutott, vagy egy próféta jelent meg az eseményen, elárulom: két előadás címéből áll össze a Próféta a pácban.

Ugyanis a sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színház *Ijja prófétája* és az Újvidéki Színház *Pác* című előadása állt legközelebb jelen sorok írójához.

Szorcsik Krisztina mint Abihail

De nem csak két előadásból állt az idei kisvárdai fesztivál, hiszen **hét erdélyi, két vajdasági, két felvidéki és egy kárpátaljai magyar társulat** volt jelen. (Az udvarhelyi magyar társulat művészeti és gazdasági okokra hivatkozva maradt távol.) Ezen kívül bábosok és a három határon túli magyar színház diákjainak előadásai is színesítették a fesztiválprogramot, ami nem csak előadások egymástánjából állt. A naponta megtartott délelőtti szakmai megbeszélések mellett, például dr. Szigethy Gábor *Hogyan játszottunk a XVIII.-XIX. században* című workshopja, vagy a határon túli kortárs drámaírásról szóló beszélgetés is számos érdeklődőt vonzott.

A határon túli magyar színházak seregszemléje idén kissé más arculattal jelentkezett, jóval több volt a zenés táncos előadás. Mintha a szervezők azt szerették volna érzékeltetni a magyarországi kisváros nézőterein ülökkel, hogy vidám előadásokat is tudnak játszani a határon túli társulatok. Egyébként ez nem igazán jött össze. Ugyanis beigazolódott, hogy a könnyű műfajt épp olyan nehéz játszani, mint a komoly témájú előadásokat, ha valaki "nincs ott" a színpadon, akkor hiába minden kabarészerzői lelemény. A Csiki Játékszín *Ujjé, kabaréja*-nál is ez okozta a legtöbb gondot, egyenként a megfelelő énekhang hiányzott, másoknál a tánc lépések akadoztak. A párosban játszott jelenetek, mint Kozma Attila és Ördög Miklós *Levente Szomorú vasárnap*-variációi, üdítőleg hatottak ugyan, de nem

tudták megmenteni az előadást. **A Temesvári Csiky Gergely Színház** sem úszta meg hullám-völgyek nélkül *A repedt gonghoz* című előadást, amelyet első sorban Pavel Bartos fergeteges humora, a helyzetkomikumra jól ráérező színészi játéka tartott a felszínen.

A zenés műfajjal kísérleteztek a **Szabadkai Népszínház Magyar Társulatának** színészei is, Tasnádi István: *Titanic Vízirevű* című darabjával. Egy vidéki településen játszódik a darab, amelyben különböző musical részletek is elhangzanak, enyhén szólva falcsul (ez még szándékos), de amikor a néző rájön, hogy igazából itt senki se vágja majd ki a magas Cét, akkor bizony csalódottan készül a távozásra. Szerencsére mégis akad, ami visszatartsa, a színészek azért tudnak játszani. Csernik Árpád, aki a kisstílus helyi polgármestert alakítja, nálunkfele is ismerősnek tűnne. Sportruhája

és mobiltelefonja a felkapaszkodott bunkó csencselőt idézi. Csernik nemcsak Matyik Lajos „bűnözői” arcát mutatja fel, de a szegény papucsférj és a nála erősebb gonoszoktól féltő kisember maszkjait is. Ebben az előadásban játsza el Szilágyi Nándor a fesztivál legjobban kidolgozott mellékszerepét, a hatszáz éves hobbipreparátor Pakura bácsi alakját hozva színpadra, aki egyszer szenilis vénemberként, máskor a világ nagy titkaiba beavatott keleti bölcsként jelenik meg a nézők szeme előtt.

Az egyetlen előadás, ahol igazi énekhangok szólaltak meg a színpadon, az *Az angyal álma* című előadás volt, az **Újvidéki Színház** produkciója. Gobby Fehér Gyula darabja Ábrahám Pál világhírű komponista alakját elevenítette fel, s a korábbi előadásokban elhangzott egy-egy daltól még fájó füleket sikeresen balzsamozta be. Jankovics Andrea (Halász Sári szerepében) és Kovács Nemes Andor f.h. (Ábrahám Pál szerepében) operaréneszi kvalitásokat csillogtattak meg. Maga az előadás is igazi operettelőadás volt, de úgy, hogy folyamatosan ellenpontozta a műfaj pátosát. Ebben nagy szerepe volt a két Hírdetőszlopznak (Mezei Kinga és Körösi István f.h.), akik a megfelelő pillanatban mindig visszarántották a zenei régiókba emelkedő előadást a prózai hétköznapokba (természetesen táncolva és dalolva tették mindezt).

Ennyit a könnyű műfajról, most szót kell ejteni két olyan előadásról is, ami drámaiságával lepett meg. Nem éppen a hagyományos értelemben. **A Kassai Thália Színház**, Camus *Caligulájával* érkezett Kisvárdára, de igazából csak a címszereplő volt jelen a színpadon. A többiek, ki tudja miért, inkább csak külsődleges megoldásokat alkalmaztak, de a szemforgatás és öklörázogatás nem volt elég ahhoz, hogy a néző elhiggye: tényleg élő szereplők vannak a színpadon. Fabó Tibor azonban vállára vette az előadást, zsarnok, kisszerű gyilkos, művész, görög isten tudott lenni gyors egymásutánban, neki köszönhetően sikeredett végigülhetőre ez az előadás.

A másik „drámai hangvételű” produkció, egy napon a *Caligulával*, a *Csirkefej* volt a **Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulatának** előadásában. Spiró darabja egy kegyetlen világról szól, ahol az Öregasszony egyetlen „hozzátartozóját” megöli egy elvadult kölyök, hogy aztán az előadás végén a nevelőintézetből kiszabadult Srác (Katona László) a macska gazdáját ölje meg. Ebben az előadásban az történt, hogy a szöveg átvette a hatalmat, és a közönség inkább a szövegre reagált néma csenddel, vagy harsány nevetéssel.

A fesztivál különböző színvonalú előadásokat hozott, most az általam látott legjobb előadásokról szólnék. **A temesvári Csiky Gergely Színház** Ionesco *A lecke* című darabját is elvitte idén a kisvárdai közönségnek. Balázs Attila a tanár szerepét alakította, Tokai Andrea pedig a tanítványét. Ez a tanár azonban nem volt akármilyen: mintha egyszerre több személyiség is lakozott volna benne, hol az egyik, hol a másik arcot mutatta fel a színész. De megtörtént az is, amikor a tanár a kést kezében tartva fordította le a kés szót különböző nyelvekre, hogy egyszerre volt kéjenc sorozatgyilkos és az oktatásba belefeledkező lelkes pedagógus. Tokai Andrea elkényeztetett, akaratos diáklányt alakít, aki nem ijed meg a tanár által feltett kérdésektől, amikor azonban rájön, hogy ez a lecke teljesen különbözik a korábbi tanóráktól, diákos félelem lesz úrrá rajta, idegesen babrál írószérvével. A diáklányon eluralkodó rettegést egyre erősebben érzékelteti, hangjában keverednek a diák és a kamaszlány félelmei.

A sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színház Tadeusz Slobodzianek, kortárs lengyel szerző *Ijja prófétája* című darabját játszotta Kisvárdán. Huszadik század végi misztériumjátékot láthatott a közönség, ahol a világvégét hirdető Ijja prófétát kelesztre akarják feszíteni, mint Jézust, hogy a világvége utáni jó és boldog élet minél hamarabb bekövetkezzék. A teljes káoszról szól ez az előadás, ahol nem lehet tudni senkiről, hogy mi rejtezik személyiségének legmélyén. Amikor az egyszerű parasztok szétosztják egymás

A fesztivál díjazottjai:

Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Életmű-díja:
Mende Gaby színművész, Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata;
Nagy Dezső színművész, Kolozsvári Állami Magyar Színház

„Egy fiatal tehetségnek” -különdíj: Tokai Andrea, színművész, Temesvári Csiky Gergely Színház

Különdíj: Pálfi Ervin főiskolai hallgató, Szabadkai Népszínház

Pályakezdő-különdíj: Tyukodi Szabolcs, Babes-Bolyai Tudományegyetem, színművészeti szak

A legígéretesebb komikusnak különdíj: ifj. Galló Ernő főiskolai hallgató, Figura Stúdió Színház

Művészházaspár különdíj: B. Angi Izabella színművész és Boczárdi László rendező, Sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színház

Színészi alakításért különdíj: Csernik Árpád színművész, Újvidéki Színház

Tárgyjutalom: Újvidéki Főiskola, III. év, HTMH

Fiatalköztársaság díja: Katona László színművész, Marosvásárhely

Egyéni művészi teljesítményért díj:
Fabó Tibor színművész, Kassai Thália Színház;
Hatházi András színművész, Kolozsvári Állami Magyar Színház

Legjobb női alakítás díja: B. Fülöp Erzsébet színművész, Marosvásárhelyi Ariel Színház,
Legjobb férfi alakítás díja: Balázs Attila, Temesvári Csiky Gergely Színház

Színészi különdíj: Szorcsik Kriszta színművész, Újvidéki Színház

Az Ilyés Közalapítvány megosztott díja: Marosvásárhelyi Ariel Színház: Peldás történet; Szabadkai Népszínház: TITANIC Vízirevű

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának díja:
Temesvári Csiky Gergely Színház: A lecke.

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma fődíja: Újvidéki Színház: Pác

között a bibliai történet szerepeit, feltűnik, hogy senki se kapja meg véletlenül a szerepet. Júdásban (Diószegi Attila) már azelőtt is volt valami az árulók visszahúzódtásából és finom fellengzőségéből.

Mindenki változik, alakul előadásban, ami néha megtorpan, de szándékosan és csak azért, hogy aztán még inkább felperegjenek az események. Az átalakulás Ijja prófétája (Pálffy Tibor) és Olga (Péter Hilda) esetében a leg-

asszonynak gondolja (Ijja kívül), akkor lesz valóban azzá, amikor feladja kívülállóságát és felölti a szent, pontosabban: szenteskedő asszonyok ruháját.

Az Újvidéki Színház Hamvas Béla *Karnevál* című regénye alapján készült előadása a *Pác*, önmagunk kereséséről, a maszkok lehántásáról kívánt szólni. Nem az egész regényt alkalmazták színpadra, csak különböző részeket emeltek ki a

nem egy sokáig megmarad a néző emlékezetében, de leginkább talán az, amikor a hét nő szerepet eljátszó Szorcsik Kriszta, Abihail-t alakítva mondja el szerelmesének, Patajnak (Szóke Attila f.h.) mi is volt az átok, amit Abihail bátyja mondott apja gyilkosára. Szorcsik olyan mélyről jövő, jósnői hangon szólal meg, hogy nem csak Pataj (az igazi gyilkos) török meg lassan, a szemünk láttára, de a néző hátán is végigfut a hideg, olyannyira

Trill Zsolt és Szűcs Nelli a beregszásziak Háromgarasos operájában

drámaibb. Ijja az előadás elején teljes ortodox papi díszben jelenik meg, aztán egészen az előadás végéig, öltözeté inkább egy orosz muzsikához teszi hasonlatossá. Csak a tekintetében, vagy abban ahogy egy kakast símogtat, érezni: talán mégis szent ember Ijja. Azonban ez a szent ember bár nagyon jól tudja, hogy nem ő Jézus, mégis elfogadja a játékszabályokat ezáltal szent emberből bűnössé alakul át. Olga, akárcsak Ijja: kívülálló. Mozdulatai, beszédeinek különös, szakadozott ritmusa, trágár szavai, mind-mind megkülönböztetik a többiektől. Paradox módon, bár mindenki bűnös, az ördög által megszállt

könyvből, de éppen ezzel a töredezettséggel sikerült érzékeltetni a Karnevál bonyolult, kavargó világát. A regény főszereplőjét, Bormestert Balázs Áron alakította, aki elsősorban az önmagát kereső ember tanácsatlanságát erősítette ki alakításában. A Karneválban Bormester Mihály a főszereplő, az előadásban azonban nem volt igazi főszerep, hiszen nem az egyes színészi alakítások váltak lényegessé, hanem az összjáték, az ahogy az egyik színész által elkezdett mozdulatsort a másik vitte tovább.

Az egyszerű de mégis nagyon hatásos képi világot megteremtő előadás jelenetei közül

érezni a bosszú fúriáinak jelenlétét a levegőben.

A kisvárdai fesztivál változatos műsorral fogadta a közönséget, hiszen kabarétól kezdve, cirkuszi jelenetekben bővelkedő előadásokon (a kolozsvári BBTE végzős hallgatóinak *Kék, kék, kék* című produkciója) át, operettől egzisztencialista drámáig minden műfajban található látványos és érdeklődő. Bár voltak alacsonyabb színvonalú előadások is, az bizonyos, hogy a tíznapos kisvárdai rendezvény egy újabb lépést tett idén a színházi találkozóktól a nivós fesztiválszint felé.

KARÁCSONYI ZSOLT

Valkeapää Nils-Aslak:

Amikor mi voltunk*

(Go mi leimmet)

Amikor csak mi voltunk
magunk között voltunk és
a természet része. Vadásztunk, halásztunk.
Öltünk, hogy éljünk. Tudtuk, hogy a világ részeként
mi is meghalunk, de életet nyerünk valamely más életből.
A természet részeseiként elismertük annak fenségét.
A Nagy Szellem földjén éltünk, amit nekünk adott.
A többi teremtenyhez hasonlóan éltünk,
és vándoroltunk
mezőkön, havasokon át. Akkor még fényes volt
a nap.
Jöttek aztán ismeretlen emberek, sok idegen vér.
Maguknak akarták, birtokba vették földjeink egy részét.
Maguknak akarták, és növekedtek rajta minden javakkal,
amelyek minket fölneveltek.
Mindent akartak.
Mindent maguknak akartak. Állatainkat, folyóinkat,
a vizek erejét,
a vasat, és minden ércet, erdőt és halat.
Mindent.
Még minket, magunkat is.
Nehezen sülyedtünk fogolysorba. Így ment ez mindig.
Hívatlan vendég így lett itt jussa.
De országunkat el nem adtuk soha. Mert miénk e föld.
Részei vagyunk a természetnek, a vándorlásnak
az Anyaföldön,
és ama másik életnek is. Hányszor szerettünk volna olyanokat,
akik törődnek másokkal is, kitárt karjuk bölcsőnk lehetne.
Minden javainkkal kínáltuk vendégeink,
fivérük szerettünk volna lenni. Jöttek, egyre csak jöttek a jövővények.
Nőtt erejük azzal is, hogy mi nem menekültünk.
Szokásaik nem voltak ellenünkre.
Mi
nem értettük, miért kellene őket elkerülnünk, úgy tudtuk
ilyet nem tehet az ember az emberek között.
Természetük világunkat követelte. És ennél még többet is.
Egyre többet.
És vitték
Annyit vittek, hogy ma már semmink sem maradt,
amit elvehetnének.
Ők
nem —
és mi sem tiszteltük anyaként az
Anyaföldet,
amely mindnyájunkat karjában, térdén,
ölében,
és az emlőjén tart.

* A kisebbségek fájdalma mindenütt hasonló, a velük történetek sok mindenben azonosak. De országonként is más és más ezeknek a fájdalmas érzéseknek a jelenkori fogadtatása. Az a gyakoribb, hogy egyféle tabuként erről nem beszélnek. Az ismert módon divatos felfogás miszerint, ha valamiről nem beszélünk, az nincs. mennyivel emberibb az a felfogás, amely minden bánat kibeszélését tartja célszerűnek. Ez a lapp vers egy svéd tankönyvben olvasható. Szerzője a kis népekre jellemzően mindent vállaló értelmiségi. 1943-ban született. Nemcsak költő, író, hanem zeneszerző, énekes és Aillohas néven ismert festőművész is.

TAR KÁROLY FORDÍTÁSA

Horváth Csaba

Az özönvíz balladája

Többször éreztem, hogy elkárhozom, s a pokolba jutok. A poklot úgy képzeltem el, ahogy az egyszerű ember; néhány szurokkal teli üst, alattuk a tűz, a fekete szarvas patás ördögök pedig villával döfködik az embereket. Meglehetősen mulatságos kép, néhány kecskefejű, nep-tunvillás angyalból átoperált ördög bohóckodik egy hőerőműben. Kellemetlen érzés lehet a hiedelem szerint abban az üstben rotyogni, bár nekem személy szerint evvel kapcsolatban határozottan jóleső élményeim vannak.

Emlékszem, egy napfényes délben hazajöttem az iskolából, izzadtan, porosan, ahogy szoktam. A füstszagú fűskamrában állt az üstház, ebben szoktak mosóvizet melegíteni néhány akácgallyal, amely erős, csípős füsttel ég. Afféle boszorkánykonyha volt ez, mert az üstház üzemelése közben csak nagy lelki erővel lehetett bennmaradni, de nagyanyám hefaisztoszi erővel bírta a füstöt.

Hétfő volt akkor, erre határozottan emlékszem, mert mindig hétfőn volt a nagymosás. Maradt még egy üst meleg víz. Ebéd után nagyapám levette a felső ruhámat, megfogott és bevitt az alvilági fűskamrába és a jó meleg vízzel teli üstbe tett. Szelíd volt és jóságos, mint akkor, amikor születésem után hazahoztak a kórházból. Akkor is, mint egy őrangyal körülölelt és megfogadta, hogy vigyáz rám és felnevel, annak ellenére, hogy gyenge fizikumom miatt nem sok remény volt rá, hogy életben maradok. Sokszor mesélte el ezt hosszú téli estéken, a petróleumlámpa fényében, amelynek melege őszintebbekké varázsolt mindannyiunkat.

Ott ültem a kondérban, meztelen fenekemmel éreztem az alumínium-üst forró alját, és ez nagyon tetszett és nagyokat kacagtam, pancsoltam. Kényelmesen elfértem az üstben és a víz lágyan, védelmezőn körülfogott. Lágysága a magzatvíz selymességére emlékeztetett és biztonságban éreztem magam. Egy üres mosogatószeres flakkal spricceltem arcomat, ami még játékosabbá tette a pancsolást. A délutáni nap már ősziiesen sietett a háztető mögé, de még volt ideje, hogy bevilágítson a sufni üvegablakán és melegítse bőrömet. A napsugarak elszórakoztak vidám gyermekarcomon s megmecsillantak a felcsapódó vízcseppeken. Nemsokára nagyapám csoszogott egy rózsaszín fürdőlepedővel a kezében. Csoszogását hallottam a lubickoláson át, majd megjelent az árnyék is az ajtóban. Alakja olyan volt, akár a Mesteré, aki a sírból készült távozni. A lepedő rózsaszínű lepelle változott az üst hullámzó

vizében. Fejemen végigcsorgott a víz, mint egykor régen a Jordán vizénél. Eldobtam a mosogatószeres

rám süttöt és nagyapám óvatosan törölgöttem a fürdőlepedővel. Én az eget bámultam és a báránnyelőkben

flakont, és mosolyogva néztem nagyapámra. A nap most éppen mögöttem volt, úgy, hogy válla fölött a szemembe süttöt és csak a körvonalait láttam meg a leplet. Megindult felém, mint amikor a Mester átkelt a Genezáret taván.

– Gyere – szól szelíden és megemelte kissé a lepedőt.

– Még nem, még csak egy kicsit hadd maradjak. Olyan jó itt – kérleltem.

– Nem, késő van, gyere – szól és még közelebb jött. A fenekem alatt már nem éreztem az üst forróságát, hanem fémes langyosságot és a víz is hűlni kezdett. El kell hagynom ezt a magzatvízes biztonságot, ennek az alumínium méhnek a páncélját és ki kell lépnem a hidegre. Egy kicsit libabőrös lettem. Fömlálltam. Most mi lesz? Biztos összekormoztam magam, gondoltam. A korom, tudtam, nehezen mosható le, még napokig rajtam maradhat, ha nem mosom le azonnal. Egy másodpercig álltam az üstben, aztán éreztem a fürdőlepedő meleg, puha ölelését, majd nagyapám óvatosan kiemelt a vízből. Egy kicsit lebegtem ég és föld között. Szorosan magához ölelt és elhagytuk a fűskamrát. A sír most már valóban üres volt.

Az udvari asztalon folytatódott tovább a jelenet. A nap most újból

gyönyörködtem. Amikor báránnyelők vannak az égen, akkor tűnik a legmagasabbnak az égbolt. Úgy éreztem, menten elnyel a fejem fölött levő kékség, és úgy tűnt, egy rúgás és máris felemelkedem.

– Milyen magas van az ég a földtől? – kérdeztem, és fejemmel még mindig a báránnyelőket pásztáztam. A hangom merőlegesen az ég felé repült, mintha annak tervezőjét kérdeztem volna.

– Amilyen messzire van a föld az égtől – jött a válasz, s nagyapám tovább törölgöttem tiszta testemet. Lehajolt, hogy a lábamat is megtörölje. Előbb az egyiket, aztán a másikat, előbb az egyiknek, aztán sorra a többinek.

– Mehetünk – mondta, s a lepel ismét körém csavarodott és máris lebegtem. Valósággal újjászülettem. Hirtelen álomosság fogott el. Még éreztem, ahogy elcsoszogunk az udvaron, bár elég göröngyös volt.

– Mindjárt benn leszel a jó puha ágyban – nevetett jóságosan az öreg és valóban már csak néhány lépcső választott el a háztól. Ekkor már szinte félálomban voltam, nem is emlékszem, hogyan öltöttem tiszta felsőruhát, csupán azt a jóságos meleg ágyat éreztem, ami magába fogadott.

Gondoskodó kezek takartak be, és íme elindultam, hogy felfedezzek egy új, láthatatlan világot.

Bárányi Ferenc

Földhöz ragadt boldogság

(Regényrészlet II.) *

Már dél felé járhatott, amikor rájött, hogy még nem is reggelizett. A betegek pedig egyre többen lettek. Hiába, lassan ment minden betegnél 84 kérdést megválaszolni.... De hol van Tihu? Ő kitölthetné előre a személyi adatokat, az embereket jól ismeri. Hamarosan kiderült, hogy Tihu aznap még be sem jött. Beregi dühbe gurult, kiabált, verte az íróasztalt és megparancsolta, hogy azonnal kerítsék elő Tihut. De ha megjön, akkor se bocsát meg neki, a mai munkanapját úgy is levágja!...

Cáca Olga teknősbékaviharzással támolygott ki a rendelől, de hamarosan megjött Tihu és osztani kezdte az ingyen gyógyszereket. Beregi felkészült lelkiileg, hogy alaposan leszidja a hanyag felcsert, de pont akkor betoppant Emilia, a szülésznő. Magas, sudár lány, szoros kontyba fésült hajjal, húsos, széles ajkakkal és a szokottnál nagyobb, de szép, formás mellekkel. Az egész nőből sugárzott, szinte csepegett a follikulin.

– Doktor úr! Jöjjön, gyorsan! – Gyorsan! – topogott tapsikolt, kacarászott egyszerre, mint egy csitri.

Beregi szinte rákiáltott, hogy őt ne ijesztgesse senki feleslegesen, de annyi volt a játékos kacérság ebben a lányban, hogy végül is csak mosolyogni tudott. Egyébként sem ijedt meg. Emilia a vajúdo gyereklánynál két helyen hallott magzati szívhangokat, ez hozta izgalomba. Lélegzetvisszafojtva várta, hogy a komolyan vizsgáló doktor jóváhagyja a diagnózisát. Repesett örömben, hogy életében először ikrek születését vezetheti le. Beregi doktor azon töprengett, milyen szövődményekre számíthat. Maria, mert így hívták a vajúdo anyácskát, keservesen zokogott két fájás között.

A szülés szépen haladt, már csak néhány beteg várt, kint sötétedett. Kopogtatás után Tihu lépett be és maga előtt tuszkolt egy fiút és egy lányt.

– Szégyenlősek – magyarázta –, de ne tessék kidobni őket, fontos ügyben jönnek.

– Házasodni szeretnénk –, motyogta a fiú, akinek szinte szabályos kocka alakú feje volt, ráadásul vörös is. – Ezért voltam itt a tegnap is.

Tényleg. Sándor emlékezett a kockafejre s a vele kapcsolatos problémára is. – Megmondtam, hogy nem lehet! – pattogott, de nem is annyira az ifjúra, mint inkább Tihura haragudott.

– Magával nincsen semmi baj, de a lánynak rossz a véreredménye, pozitív a Wassermannja, vérbeteg, érti már?

– Ennek jó az eredménye – nyújtott át egy egészen apróra összehajtogatott papirost a kockafejű.

– Nem értem! – csodálkozott Beregi. – Tegnap két kereszt, ma negatív. Honnan hozta ezt az eredményt?! – szigorodott el ismét az orvos.

– Hagyjon békét nekik, doktor úr! – legyintett Tihu. – Ez egy másik lány.

– Hogy?!

– Úgy, hogy egy másik lányt vesz el feleségül, ha azt nem lehet, hát akkor ezt, akinek jó a véreredménye.

– És csak úgy, egyik napról a másikra kicserélted a menyasszonyokat? – csodálkozott a kockafejűre Beregi.

– Hát, igen. Muszáj volt... hiába, már felkészültünk a lakodalomra.

Sándorból kirobbant a kacagás, de mielőtt tüdeje legbelsőbb alveolusából is kipréselődött a levegő, már tudta, megérezte, hogy ami most történik, azon inkább sírni kellene, mert ez nem más, mint az ősi jobbagynomor késői üzenete. Kockafejű bambán vigyorgott, egészségügyileg makulátlan jóvendőbelije zavartan kacarászott, de egyik se értett az egészből semmit. Tihu pléhpfával legyintett:

– Fog még ennél furcsábbakat is látni, doktorkám!

Beregít sértette a „doktorkám”, a felcser magabiztos tapasztaltsága, különben is a begyében volt Tihu, amiért elkésett és még sok egyébert is. Itt az alkalom. Végre megleckéztetheti. A nyomaték kedvéért nagyot csapott az asztalra, hogy táncoltak rajta a pecsétek. Hirtelen belényillalt a felismerés, neki nincs parafája. Nincsen egy olyan pecsétje, amire rá lenne írva Dr. Beregi Sándor, és ki tudja, mikor lesz, ha lesz egyáltalán. Tihu elvezette a kört olyankor, amikor nem volt orvos parafa nélkül is... Sándor lenyelte a galuskát. Nyugodt, rekedt hangon szólt a felcserhez:

– Máskor idejében jöjjön be dolgozni! Ne várjon pecsétes meghívót.

– Doktor úr! Tudja maga, hogy milyen nap van ma? – azután egy kicsit kivárt, elindult az ajtó felé és csak úgy félvállról szólt vissza. – Vasárnap!

– És június elseje, Gyermeknap – csicseregte a belépő Emilia. – Azért születnek ma olyan szép ikergyermek. – De most már sürgősen tessék a szüléshez jönni!

Sándor teljességgel elfelejtette, hogy vasárnapra hívta be a pelágrásokat, mint ahogyan reggelizni és ebédelni is elfelejtett aznap. Hiába kordult fájdalmasat a gyomra, a szüléshez kellett mennie.

Maria fegyelmeztetett préselt. Emilia ügyesen világra segítette a gyermeket.

– Leánya – mondta ki hangosan. Maria sírva fakadt.

De nagyon kicsike volt a leánya, alig másfél kilós. Cáca Olga már szaladt is, hogy melegvizet üvegeket hozzon. Olga néinek is

vasárnapja van, döbbsen rá Beregi. Mégis itt van reggel óta. Közben lázasan tapogatta a szülő nő hasát, nem tudta eldönteni, hogy amit érez, az egy második gyerek, vagy csak a méhlepény. Bánta már, amiért az előbb olyan határozottan egyetértett az ikerterhességgel. Emilia szorosan mellette állt, izgult, beválik-e a diagnózisa? Talán ravaszul szabott köpenyének köszönhetette, hogy szinte döftek a mellei. Egyszer Sándor vállához ért, akinek most is az volt az érzése, mint a múlt héten, annál az intravénás injekciónál, hogy nem véletlenül. És bármennyire is apokrif volt a helyzet, ez jól esett a fiúnak. Éppen valami enyhe célzáson törte a fejét, amikor Maria újra préselni kezdett, megindult a második szülés. Emilia kitörő örömben Sándor nyakába ugrott, az magához szorította és majdcsak hogy körbe nem táncolták az asszonyt. Az közben szült. De percekkel belül kiderült, hogy a második gyermek fartartásban jön.

– Féltre! Ehhez én jobban értek! – húzott gumikesztyűt Beregi és megpróbálta felidézni azt a fartartásos szülést, amit a klinikán, annak idején, szerencsésen levezetett.

– Ez is lány! – mondták egyszerre, mert ennyi már látszott.

Maria újra felzokogott, Beregi rákiabált, aztán egy-kettőre megvolt az egy kilónál alig valamivel nagyobb gyermek. Kicsik nagyon, az anyjuk p e l l a g r á s , leányanya és csak 16 éves. Mi lesz ebből?! – töprengett a huszonhárom éves orvos, míg a húszesztendő „bábaasszony”, Emilia, jódos cérnával elkötötte a köldökzsinórt. – És most mi lesz veled, te taknyos?! A szüleid elzavartak, a fiú nem vesz el feleségül, mihez kezdsz ezzel a két poronttyal? – töprengett hangosan Cáca Olga. Közben akkurátusan bepólyálta az újszülötteket, gézcsikkal szorosan összekötötte a lábaikat, nyilván, hogy ne görbüljenek el. Melléjük rakta a melegvizet palackokat.

Sándornak már nem volt energiája ellenkezni a pólyázási hiba miatt. Éhes volt, de nagyon, és rettenetesen álmos! Arra gondolt, süthetne néhány tojást egésznap vacsorára, de az is eltart egy ideig. Inkább fal egy kis szalonnát-kenyeret és gyorsan lefekszik.

Szobája felé botorkált a sötétben, a falat tapogatva, a második ajtó balra a szülőothontól... amikor gyufa sercent.

– Jó estét Doktor úr! – köszöntötte egy férfigang. – Azt hittem, már lefeküdt. Elhoztam a feleségemet, beteg.

– Beteg? És ilyenkor jön?

– Gondoltuk, hogy jobb, ha nem várunk reggelig, ...tudja, vérzik.

– Akkor miért nem jöttek hamarabb? – elégedetlenkedett Beregi, mert nyűgös volt és nagyon fáradt. Kihozta a szülőothonból az egyetlen égő petróleumlámpát, arról gyújtotta meg a cigarettáját, ma már ki tudja, hányadikat. Kinn a szekérderekban szalmán feküdt a kivérzett asszony. Rögton felismerte. Ugyanabban a zöld ruhában volt, mint a délelőtt. És mosolygott. Képes volt mosolyogni a viaszárga, nem is, hullásapadt ajkaival.

Ő, én örül! – dübörgött Beregiben az önvád. – Elzavartam egy idejében jelentkező vérző asszonyt, hogy jöjjön holnap. És ő, a buta, otthon várt, míg az utolsó csepp vére is elfolyik. De hiszen ez az asszony meg is halhat! Rettenetes! En leszek érte a hibás... börtönbe jutok...és soha nem államvizgázhatok le. Nem érdemled meg Beregi Sándor, hogy befejezd az orvosit! Igaza volt a rektornak és Winklernek: „Nem lehet magára bízni a dolgozó nép egészségét.”

– De miért nem jöttek hamarabb? – fogta majdnem könyörgőre Beregi.

– Mert mi fegyelmeztet emberek vagyunk. Meglátja, ha majd jobban megismer minket...és ha a feleségem meggyógyul, remélem otthon is meglátogat – mondta a férfi, közben kalapját egyfolytában az ujjai között rügymölte.

Sándor nem is tudta, mit válaszoljon. Lelkiismeretfurdalás gyötörte és rettenetesen szégyellte magát. Beszaladt a rendelőbe és vészesen kurblizni kezdte a telefont. A posta azonnal, a rajoni kórház csak nagy

későre jelentkezett. Álmos szolgálatos orvos, éppen a röntgenes vette fel a kagylót. Unottan faggatta a fiatalembert:

– Kollega, biztos, hogy patológiás nőgyógyászati vérzés? Hátha csak anaemiás és ráér holnapig. Tudja, ilyenkor a mentősofórt kizavarni?...Gondolja meg!...Késő van...

Beregi dühösen lecsapta a telefont és számos szentekkel és félsikerült nemi kapcsolatokkal tűzdelt tirádát eresztett el, anyanyelvén. Nyugodtan mondhatta, senki sem értette. De ettől megkönnyebbült. Most már nem csak ő a hibás, bármi történne is. És hátha valóban nem is olyan súlyos a helyzet, különben ugrott volna a szolgálatos orvos... Neki nagyobb a tapasztalata. Rá akart gyújtani, de már csak az üres pakk volt a zsebében. – Ne idegeskedjen doktor úr! Elviszem az asszonyt szekéren a kórházig. Csak tíz kilométer és nekem jó lovaim vannak.

– Én vele megyek – ajánkozott Emilia, amiért Beregi most nagyon hálás volt.

Kellemes, meleg éjszaka volt, a csillagok, mint megannyi drágakő a sötétbársony égen. Bagoly kuvikolt valamelyik magas platánfán. Tehát június elseje van. Pont egy hónapja annak, hogy Beregi Sándor zöld

fabőröndjével a vállán a vásárhelyi állomásra gyalogolt, szembe a felvonulásra igyekvő tömeggel. „Bátran előre elvtársak, irgalmat nem ismerünk” „Munka hadának lépte dobog” – indulók hangfoszlányai versengtek agyában a profbiztatásával: „Menj ki falura, egyél, igyál, dolgozz és... Két esztendő múlva nem lesz már érdekes ez az egész.. Nézz meg engem! Előbb halálra ítélték, aztán életfogytiglanra...s

most itt vagyok.” Zúgó fejfel ment ár ellenében, szembe a tömeggel, el az álmaitól... És mennyi minden történt azóta... Csak az asszonynak ne legyen semmi baja!...

Visszabotorkált a várótermen. A sarokban mintha mocorgott volna valami. Kezével elfedte a lámpa világát és meglátta a két idős férfit.

– Coane Doctor, az Isten éltesse! Mi még várunk, vagy jöjjünk holnap? Sándor úgy érezte, fordul vele egyet a világ. Fordul, és gurulni kezd, mind sebesebben visszafelé, a kilencszázhetes felkelés előtti időkhöz, törökberenc bojárak, vajdák, fanarióták világába, ahol a jobbágy olcsóbb a borjúnál, átok a gyermekáldás, mindennapos az éhezés, amikor a friss hullát is kikaparták a földből, hogy a még élőket táplálják. Reggel óta kuporognak a fal mellett, sorukra várva, és képesek lennének zokszó nélkül elmenni és holnap előlről kezdeni az egészet. Honnan ennyi baromi alázat?! – ordította volna Sándor, de hang nem jött ki a torkán, ekkora lelki nyomor láttán. Úgy érezte, most rögton meg kell rúznia ezt a két szerencsétlent, hogy térjenek magukhoz, jöjjenek rá végre, hogy emberek! Emberek, akiknek jogaik vannak! Úristen, hogyan lehetséges ilyesmi a húszadik század második felében?! Igaza volt Tihunak, furcsa világ ez – ismerte el váratlanul Sándor. Megmagyarázhatatlan düh kerítette hatalmába. Legszívesebben megverte volna ezt a két, amúgy is istenverte, élettől meggyötört pellagrás. Aztán hirtelen kihunyott benne az indulat. Lemondóan legyintett.

– Jöjjenek bel!

Megvizsgálta őket. Kitöltötte a kérdőíveket. A válaszon, hogy kukoricakapáláskor született az alacsonyabbik, már csodálkozni sem tudott. Beírt egy kérdőjelet a rubrikába. Majd kiderül, egyszer... A kezükbe nyomott tíz-tíz draszt B-complex vitamint. Nem sok. De nem volt több. Boldogan hálálkodva távoztak szegények.

Miközben néhány falás szalonnát evett száraz kenyérral, fáradt agyából nagyszerű ötlet pattant ki: a B-complex vitamint –, amiből soha sincs elég – tulajdonképpen szárított sörélesztő. Írni fog az aradi élesztőtőgyárnak, küldjenek neki pár kilót „tudományos kutatás céljára”. Ezzel meg fogja oldani a pellagra helyi kezelését, mi több, fel is számolja. Izgalomba hozta az ötlet. Jó volt másra gondolni, mint a vérző asszonyra. Ruhástól az ágyra vetette magát, hogy alaposan átgondolja a dolgot.

Egyszerre csak arra lett figyelmes, hogy két feszes nő mell hajol fölője és az arcát puha kezek simogatják.

– Megérkeztem! – duruzsolta Emilia. – Az asszony jól van.

– Igen? – motyogta Sándor és azonnal visszaaludt.

*Regénytrilógia-vázlat. Első kötet: **Égbe nyúló kockakövek** (megjelent); második kötet: **Földhöz ragadt boldogság**; harmadik kötet: **Mind közelebb hozzád...**

(Folytatás az I. oldalról)

Gólyalábon menetelő bohóc vi-gyori arcát látjuk... Úgy érezzük ma-gunkat, mint egy vásári muta-tványon. Irodalmi műhely lenne?

A választ a Nők Akadémiájá-nak bemutatkozása adja meg

Leírom azt, hogy KÉK, majd „szín-fürdik/ hömpölygő kék folyóban/ országokat és nemzeteket össze-

talán ez az irodalom jövője, ez a határokat nem ismerő megértés... Fáklyalángok égnek a szemek-

Irodalmi műhely – sátorban

A megnyitón népviseletbe öltözött lányok fogadták a vendégeket

erre a kérdésre. Az irodalmi tan-folyam vezetője lép a színre. Feladja a leckét. Most mindenki verset fog írni. Az első sorba egy szint kell leírni, a másodikba e színhez kapcsolódó két jelzót, a harmadikba három szót, amely életre kelti e színeket, a negye-dikbe négy szót, amely értelmet ad a szavak kapcsolatának, és végül az ötödik sorba egyetlen szót: a csattanót. Kísérletezünk.

köt/ Dunafesztivál”... A játék komolyra fordul. Az Akadémia hallgatói egymással versenyezve olvassák fel rögtönzéseiket. Van köztük olyan is, amely igazi versként hangzik. Mit is bizonyítanak ezzel? Azt, hogy mindenki írhat költeményt, vagy azt, hogy megérezni és átélni a szavak mélységét az első lépés az alkotás megértéséhez? Játsszanak az „akadémikusok”, a tudós nők iskolája valósággal diadalmaskodik a sátorban. Arra gondolok, hogy

ben. Ez a fény közel hoz minket egymáshoz. A satori mutatványos bódé pantheonra változik és én egyre inkább hiszem, hogy ebben a színházban mégis az alkotásnak jut a főszerep.

Háztörténetek

A kiskölyök nem tud svábul. Németül is csak gagyog. „Weil blau ist der Himmel/ Und blau blüht das Vergissmeinnicht/ Und die Augen meiner Mutter sind

auch blau”. Az ómama mesél a múltból. Az utolsó háromszáz évről. Ez a történet 1879. augusztus 29-én kezdődhetne, de kezdődhetne 1947. augusztus 29-én is egy magyarországi falu vasútállomásán, egy zsúfolt marhavagonban, vagy az 1700-as évek egyik tavaszán, valahol egy németországi falu főterén, aztán újra egy magyarországi faluban, amelyet az ómama mindig csak úgy emleget, hogy „Dipuldewalde”— Az almáriumból előkerülnek a régi fényképek. Most már az ópapa is mesél, az Óhazáról meg a jó és rossz szellemekről.

A kiskölyök játszik a folyó-parton, színes kavicsokat gyűjt és megpróbálja elképzelni, hogy milyen lehetett az ópapa meg ómama faluja egykoron. Amikor még mindenki svábul beszélt. A kiskölyök magyar, Balogh Róbertnek hívják. Az emlékekkel együtt cseperedik fel, kamaszodik, majd eljut az ígéretek

ifjúság kapujához. Írni kezd, megpróbálja átélni ősei történetét, az óhazából való kíváncsorságot, az otthonteremtést, a hétköznapokat, az üldözéseket és szenvedéseket, a kis öröme-ket és nagy bánatokat. A régen felejtésre ítélt emberek sorsából lassan könyv születik. Címe: *Schwab evangéliom* (Kortárs Könyvkiadó, Budapest, 2001). A szerző irodalmi díjat nyer. Felka-varja a kedélyeket, megdöbben-ti a családot, a falu népe „meg-szólja” meztelen őszintesé-géért...

Jobb útikalauza, mint Balogh Róbert könyve, aligha lehetett volna a Duna menti svábok múzeumában, Ulmban megnyitott nemzetközi kiállításnak. Az 1500 négyzetméteren bemutatott „sváb háztörténet” a XVIII. századtól követi nyomon a Duna menti németesség házainak és a bennük élt embereknek a történetét. Több százezer ember közös nagy története a Duna mentén, Európa története, melyet egyre szorosabbra fűz a múlt, jelen, s minden bizonytalanság a jövővel.

A szemlaci Gotschikow házat vállaljuk...

Simonfy József

Így fogja

valami nincs
rendben
bácsizom a velem
egyidősöket
lehetlen
agyamba súlykolni
mindegyikük
megbecsült pozíciókban
semmi sem
lett belőlem
tükröt kiejtem
kezemből
rögtön eltűnik
arcképe
valahogy így
fogja testemet
elhagyni lelkem

Önmagához

sötétség
rázárult
nem bírt
mozdulni se
aztán hogy
a hajnal padján
egyedül ébredt
szemközt a végtelennel
áramütésként
érte kétségbeesetten
húzódni kezdett
önmagához egyre
közelebb

Szép Mária Terézia

Kései rekvium

Gnandt János tanár úr halálának egyéves évfordulójára

Mikor házat építetek eszméknek,
mikor az értékek már nemcsak eszmélnek,
mikor íróasztalom minden a helyén van,
s egy vers is sikerül, s a lelkem is helyén van,
mikor egy kalap beépül az öröklétbe,
mert nélküle az idő tökéletlenül lépne a mindenségbe,
– s mikor kalap helyett fegyverrel köszöntik a holnapot,
s az erkölcs sem látott már régóta kalapot, –
mikor egy diák megértést remél,
mikor úgy érzem, kihalt a tekintély,
amikor gyászlepel borul a tájra,
s amikor a történelem a csodát várja,
mikor az erószak azt hiszi, simogat,
s mikor vértanúk vállalnak égő kínokat,
északi körök, ha megunják sorsukat,
s a khaoszból, ha felfénylik egy nemes mozdulat,
mikor napfordulót jelez a reményünk,
mikor Istentől a békét kérjük,
mikor az álmaink a holnapban virágoznak,
amikor a házasság aranypalástot ölt,
s a türelem meghajol a szenvedés előtt,
mikor a példamutatás úgy fénylik, akár csillag az égen,
mikor a lemondás – már – gyöngyszem a teremtésen,
s az ezredvég, amikor új ruhát öltött,
s egy korszak zárkózott e történés mögött,
akkor is, tovább is, csak azt zengik a percek,
az ember tovább él, mindabban, mit Önmaga teremtett...

Lapszámunk szerzői

Bárányi Ferenc – 1936-ban született Nagyszentmiklóson, orvos, szakíró, író, jelenleg Temesváron él. Kötetei: Mindenki háziornosa (1974), ...és akkor eljött Hippokratész (1976)

Csordás Gábor – 1950-ben született Pécsen, író, költő, műfordító, a pécsi Jelenkor Kiadó igazgatója. Kötetei: A nevelő nevelése (versek, 1980), Kuplé az előcsarnokban (versek, 1984), Javítások Rontások (versek, 2002).

Horváth Csaba – 1976-ban született Aradon, jelenleg evangélikus lelkész az Arad megyei Apatelken, prózaíró.

Markó Béla – 1951-ben született Kézdivásárhelyen, író, politikus, a Látó főszerkesztője, az RMDSZ elnöke, első kötete A szavak városában (versek, 1974), legutóbbi pedig a Költők koszo-rúja (versek, 2002).

Pongrácz P. Mária – 1941-ben született Székelyudvarhelyen, író, újságíró, jelenleg Temesváron él. Kötetei: Gozsdu Elek (1969), Búcsú a szigetektől (1976), A kófaragó patak (1980) Havak küszöbén (1981), A Par-

nassus olében (1983), Az elfű-részelt árnyék (1987), valamint több fordításkötet.

Réthy Emese – 1958-ban született Etéden (Hargita megye), jelenleg a békéscsabai Színitanoda tanára, külkereskedő. Kötete: Kőre kő (versek, 2001).

Ruja Ildikó – 1966-ban született Aradon, tanárnő az aradi Csiky Gergely Iskolacsoportban.

Simonfy József – költő, Szatmárnémetiben él. A nyocvna-as évektől kezdve rendszeresen közöl, több kötete jelent meg.

Szép Mária – 1947-ben született Pankotán, költő, jelenleg Aradon él. Versei az Ónarkép antológiában, irodalmi lapokban jelentek meg.

Tar Károly – 1935-ben született Kolozsváron, író, újságíró, szerkesztő, fordító, jelenleg Svédországban él és alapítója a Lundi Lap, Magyar Liget újsá-goknak, valamint az Ághegy c. internetes irodalmi lapnak. Eddig 24 kötete jelent meg, első a Köszönöm, jól vagyok (1969), legutóbbi pedig a Légszó (2000).

Takács Mihály

Az itthon és külföldön egyik legismertebb és elismertebb aradi festőművész és szobrász Takács Mihály, aki 1954-ben született. Annak ellenére, hogy most végzi a nagyváradi művészeti főiskola harmadik évfolyamát, már több mint negyven egyéni kiállítást tudhat maga mögött úgy itthon, mint Franciaországban, Olaszországban vagy Németországban. Miközben dolgozik és tanul, van ideje fiatal tanítványaival is foglalkozni.

Az elmúlt hónapokban azonban rövid időre letette az ecsetet, mert nekifogott az idő és a vandál kezek által tönkretett aradi Nepomuki Szt. János szobor újbóli megfaragásának. Az új alkotás őszire lesz kész. „Már beszél a kő hozzám, hamarosan kibújik belőle a szobor” – nyilatkozta.

Júliusi lapszámunkat Takács Mihály festményeivel illusztráltuk.

Magyar színház született Aradon!

(Folytatás az I. oldalról)

A kutyakomédiát csak a látszat kedvéért rendezték a bizottság tagjai. A döntés már korábban, Bukarestben megszületett: 1948 nyarán kimondták a magyar társulat feloszlását.

1959 őszén aztán én is elmondhattam apám szövegét: „rosszkor születtem.” Abban az évben érettségiztem és a színhákadémián nem indult rendezői szak. Így lettem a Bega-

Simon Mátyás nem felede aradiságát

kisebbségek „gyülekezési szabadságának”.

A helyi kezdeményezések elszakított szálát azonban sikerült összekötni. Hosszas csend után ismét akadt egy lelkes ember, aki össze tudta fogni azokat, akik úgy érezték, tehetnek valamit az aradi magyar színjátszás feltámasztásáért. Znorovszky Attila újságíró, népművelő színjász csoportjából az évek során teljes évadot kitöltő, a megyében, de az országban, sőt határain túl is sokat turnézó, több országos bemutatót tartó Népszínház „nőtte ki magát”, amely néhány, jobb időket megélt egykori színész mellett több tehetséges fiatal szívbe is beolta a rivaldafény szeretetét. Több mint két évtizedes pályafutás után a társulatteremtő távozását indította el az örömszínházat játszó „periszkóposok” lelkesedésének megkopását és a társulat szét hullását.

Az Aradi Magyar Színházért

Az országrészünk szórvány-magyarországnak sorsáért felelősséget érző Nyugati Jelen az anyanyelvű oktatás mellett szív- és lelkiismereti ügyének tekinti az aradi magyar szín-

Bodor Richárd Békéscsabáról fogadta el a meghívást

játszás ügyét is. Régi igazság: egy nemes ügyhöz legalább két emberre van szükség: aki vállalja, és aki támogatja. Isteni szerencse, hogy itt és most mindkettő adott, s így felpörögtek az események.

Tapasztó Ernő tehetségét, színművészeti tudását ide-

haza szeretné kamatoztatni, Böszörményi Zoltán pedig a nemes ügyért anyagi áldozatot vállaló mecénásként fantáziát látott a fiatal, lelkes színész ötleteiben és támogatásáról biztosította. A magyar újság mellett miért ne lehetne magyar társulat is? A Nyugati Jelen minden igényt kielégítő színházterme így rendeltetés-szerűen kihasználható lenne.

– A fiatal csikszeredai színházhoz szerződhettem volna, de Böszörményi Zoltánnak tetszett a tervem, amelyet gyermekkorom óta melengetek a szívem mélyén, bízottam, hogy szervezzem meg a társulatot és „lássuk a medvét!” Nótáros Lajossal már pár évvel ezelőtt latolgattuk, hogy mi lenne, ha az Aradról elkerült fiatal színészekből verbuválnánk társulatot, és idehaza próbálnánk meg feltámasztani poraiból a magyar színházat. (Az ötlet nem új, a lap művelődési cikkeiben többször is „elsütöttük”.)

Tapasztó és Gulyás Ferenc egy előadói esttel indított, s aztán három heti intenzív

Kohut Marianna, a magyar színjátszás egyik nagy tehetsége

próba után következett García Lorca tragikomédiája. A vidéki fellépéseket Arad és Temes megyékben is szeretettel és érdeklődéssel fogadta a közönség. Tapasztó jó kapcsolataival megnyerte az előadás céljaira földijét, a nyári szabadságon lévő Simon Mátyást, s a célért lelkesedő igen tehetséges két fiatal békéscsabai színművészt: Kohut Mariannát és Bodor Richardot. Gulyás Ferencel együtt ez a kis csupaszív társaság szerda este elbűvölte a Nyugati Jelen udvarát „táblás házként” megtöltő közönséget. **A Don Cristobal és Donna Rosita** verbó commedia dell'arte, szípközös ötletekkel, amelyeket az átdolgozás és a rendezés során még fokozni tudtak. Nyilván már kevés köze volt az eredeti Lorca-műhöz, hiszen aktualizálták, mai „poénokkal”, örökzöld slágerekkel és dallamokkal dúsították. „Kelemen Kinga,

a Kolozsvári Állami Magyar Színház dramaturgia (ő is volt csikys diák) eljött néhány próbánkra és ötleteivel, észrevételeivel segített bennünket. A zárójelenetet például négyöt változatban kidolgoztuk és a közönség összetételétől függően alkalmazzuk – mondta Nótáros Lajos. A jó hangulatú előadásra fogékony volt a publikum, amely hosszas vastapssal jutalmazta a tűzkeresztségen átesett színészek produkcióját. De a tapsban benne volt nemcsak a művészi

A premier utáni napon Nótáros Lajos és a társulatvezető Tapasztó Ernő elmondották, hogy az önkormányzat, a municípiumi kultúrház és az állami színház is segítséget ígért és ennek már konkrét jelét is adták. Nótáros Lajos alternatív színjátszásban gondolkodik, ami azt jelentené, hogy időnként két nyelvű előadást is tartanának. Már tárgyalnak is ilyen vonatkozásban Radu Dinulescu rendezővel és Lovas Zoltán színművésszel. A decemberi premier Görgei Gábor

rábbi próbálkozásnál jobb az esélyek, hiszen eleve adott egy olyan infrastruk-

Gulyás Ferenc, akire mindig lehet számítani

túra, amelyre profi társulatok is büszkék lehetnek. Van egy lelkes, a városhoz és kulturális hagyományaihoz szoros szálakkal kötődő tehetséges csapat és közel tucatnyi aradi gyökerű fiatal színházi szakember, akiknek támogatására számíthatunk. Persze az ügy mellé felzárkózó közönség, az aradi magyarság sem maradhat ki a képletből, hiszen folyamatosan bizonyítani kell, hogy igényli a színházat. A Nyugati Jelen pedig az országrész egyetlen magyar napilapjaként tudatában van annak, hogy az iskola, az egyház, az anyanyelvű sajtó mellett a színház is megmaradásunk fellegvára.

A 130 éves folyamatos aradi magyar színjátszás elszakadt fonálát miért ne kötnénk össze éppen a harmadik évezred elején?

PUSKEL PÉTER

Aradi közönség — saját színházára várva

teljesítmény, hanem a kezdeményezés iránti elismerésük is.

Az előadás jeleneteiről a darab díszlettervezője, Sági Annamária festőművész a helyszínen képeket készített, és ezeket az előadás végén árverésre bocsátották.

A bemutatót részt vett Ioan Váran, az állami színház igazgatója is, aki igen elismerően szólt a színészek teljesítményéről és külön értékelte a szabadtéri előadás ötletét és kivitelezését.

Komámasszony, hol a stukker? című vígjátéka egy előadásban, két nyelven abszolút eredeti lenne. Addig azonban Cseh Tamás és Nagy Bandó András előadói estjével szeretnék színesíteni az alakulóban lévő játékközpontot. Nemcsak a Jelen Ház udvarán, kiváló színháztermében, hanem a régi színházban is szeretnének előadásokat tartani. Az aradi magyar színjátszás és egy állandó társulat feltámasztására minden ko-

Thália szekere Óteleken

Az Aradi Magyar Nyári Színház fiatal művészeiből álló társulata csütörtökön este Szabó Csaba gazdálkodó szekere járta körbe Óteleket, nézőtöbörzés céljából. Ami nemcsak azért volt sikeres, mert a kis utcában egy komondor „kíváncsisága” következtében eltépte a láncot, hanem a kultúroththonba csábított szép számú közönség miatt is, amely végignevette-szórakozta az előadást.

(Andrásy-fotó)